

INVENTERING AV
KULTURVÄRDEN
2019:03
VANJA LARBERG

KULTURKONSEKVENSANALYS BISKOPSGÅRDEN

GÖTEBORGS
STADSMUSEUM

INVENTERING AV KULTURVÄRDEN

2019:03

Göteborgs stad, Kulturförvaltningen.

Text och research: Vanja Larberg

Foto: Louise Björk och Vanja Larberg

Omslag: Foto från Biskopsgårdens bygglekplats, Vanja Larberg

The logo for Göteborgs Stadsmuseum is a magenta rectangle with a white mountain-like shape at the top. Inside the rectangle, the words "GÖTEBORGS" and "STADSMUSEUM" are written in white, uppercase, sans-serif font, stacked vertically.

GÖTEBORGS
STADSMUSEUM

Göteborgs Stadsmuseum

Norra Hamngatan 12, se-411 14 Göteborg

Tel: +46 (0)31-368 36 00

stadsmuseum@kultur.goteborg.se

KULTURKONSEKVENSANALYS

BISKOPSGÅRDEN

INNEHÅLL

Inledning	7
Kulturella mötesplatser	9
Kreativa verksamheter	11
Estetik	15
Identitet	19

Vårväderstorget i Södra Biskopsgården. Ett lokalt torg planerat i det grannskapsideal som rådde under 1950-talet. Grannskapsplaneringen var inspirerad av den engelska samhällsplaneringen för Community Centres, vilket skulle bidra till en demokratisk stad med nära till mötesplatser och service. Som en resultat av den planeringen spelar torget en viktig roll som möteplats och för den kollektiva identiteten.

Foto: Louise Björk.

Konstgruppen Meeting Plays lokal vid
Friskvåderstorget.
Foto: Louise Björk.

INLEDNING

Hur kan kulturen ta plats i den stad vi är med och utvecklar? Och vilka behov finns i nuläget i Göteborgs stadsdelar?

Följande text bygger på intervjuer, observationer, träff med två skolklasser samt en workshop som Stadsbyggnadskontoret anordnade tillsammans med Kulturförvaltningen 2019-06-11. De inbjudna aktörerna hade lokalkunskap i stadsdelen. I fortsatt text kallas workshopen för ws 2019.

Skriften gör inget anspråk på att vara en heltäckande inventering av stadsdelen, utan lyfter ett antal frågor utifrån de kulturvärden som Kulturförvaltningen jobbar med i KKA. KKA betyder Kulturkonsekvensanalys, och är en arbetsmodell under utarbetande på Kulturförvaltningen i Göteborgs stad. Den innehåller i nuläget fem värden:

- Kulturmiljö
- Kulturella mötesplatser
- Kreativa verksamheter
- Estetik
- Identitet

I följande skrift finns inte Kulturmiljövärdet med, då det har behandlats i en egen utredning utförd av bebyggelseantikvarierna Kristian Jonsson (Kulturförvaltningen) och Anna Reuter Metelius (Stadsbyggnadskontoret). Dock flätas de olika kulturvärdena ihop, så frågor som kommer upp under exempelvis estetik har också med kulturmiljö att göra.

Den populära Bygglekplatsen på Badvädersgatan 7. I intervju med verksamheten beskrevs hur stadsdelens barn finns på plats på bygglekplatsen redan innan de öppnar för dagen. På sommaren kommer även barn från andra stadsdelar hit. Foto: Vanja Larberg

Fotot till höger är från workshop med Ryaskolan på Göteborgs stadsmuseum, där majoriteten av barnen lyfte fram sin egen hemmiljö samt biblioteket som viktiga platser för dem i Biskopsgården.

KULTURELLA MÖTESPLATSER

- Medborgarkontor, öppna förskola, skolan, svenska kyrkan, moskén, Vårvindens fritidsgård, idrottsklubbar, olika lekplatser, grillplatser, hyresgästlokaler och fotbollsplaner är alla uppskattade mötesplatser enligt ws 2019.

- När det gäller kultur finns dock inte så många mötesplatser. Biblioteket är närvarande både vid Vårväderstorget och vid bygglekplatsen. Konstgruppen Meeting Plays har en lokal vid Friskväderstorget. Sjumilahallen var tänkt att vara en mötesplats för kultur, men idrotten har kommit i första rummet.

- I intervjuer med biblioteket, bygglekplatsen, Meeting Plays samt Hyresgästföreningen lyfter alla fram det stora behovet av öppna mötesplatser för de trångbodda barnen i stadsdelen. Trångboddheten gör att barn och ungdomar söker sig ut till platser i stadsdelen att vara på, så här finns stora behov. Särskilt vid Friskväderstorget finns många trångbodda barn som behöver platser att vara på.

- I en workshop med elever från Ryaskolan den 27:e mars 2019, ställde vi frågan om vilka platser som var viktiga för dem i deras vardag. Genomgående lyftes biblioteket fram, förutom den egna hemmiljön, som en viktig plats för barnen.

- Bonnier Hoops, en satsning på Friskväderstorget med kulturaktiviteter och basket, har funnits i stadsdelen sedan 2018. Mötesplatsen finns hela somrarna, från skolavslutning till skolstart. I en artikel i GP av Stefan Bjarnefors den 15:e oktober 2019, presenteras polisens statistik som säger att antalet anmälda brott på platsen minskat med 50 % sedan 2017, och man knyter detta till mötesplatsens aktiviteter.

- Det finns ett initiativ i stadsdelen att starta ett kombinerat kultur- och idrottshus. Den framtida förvaltningen är dock en av nyckelfrågorna. Sjumilahallen hade samma syfte, att vara en plats för både kultur och idrott, men det har inte uppfyllts.

På Klarvädsgatan i Biskopsgården finns ateljélägenheter. Dessa planerades och byggdes under folkhemsperioden, då bostadspolitik och kulturpolitik sammanföll. Det fanns ett stort behov av lokaler för yrkesverksamma konstnärer i Göteborg och ateljélägenheterna, som byggdes i många av de nya stadsdelarna, var ett svar på detta. Bilden är från konstnären Joe Hedlunds ateljé.
Foto: Vanja Larberg

KREATIVA VERKSAMHETER

-Vårvindens fritidsgård, Stackens mötesplats, Länsmansgårdens kyrka, Islamiskt kulturcentrum, Hyresgästföreningens lokaler, Neutrala ungdomsföreningen, mötesplats Orkanen, Cykelköket, Monsunen mötesplats, Biskopsgårdens kyrka, duvslag, Integrationsnätverket, evenemang vid Svarte Mosse som Biskopsgården Lights, Meeting Plays, Sjumilahallen, bygglekplatsen och biblioteket listades som platser för kreativa verksamheter i ws 2019.

-På Klarvädergatan i Biskopsgården finns ateljélägenheter, planerade och byggda under folkhemsperioden för att tillgodose behovet av lokaler hos verksamma konstnärer. Ateljélägenheterna byggdes över hela Göteborg, men det är enbart i Biskopsgården och på Guldheden de fortfarande förmedlas till yrkesverksamma konstnärer. De är ett gott exempel på när kulturen spelat roll i stadsutvecklingen.

- I intervjuer med konstnärer i ateljélägenheterna samt med konstgruppen Meeting Plays lyfts behovet av flexibla lokaler för möten och kultur. De lyfter också vilken roll kulturverksamheter kan spela vid offentliga platser i stadsdelen för att ge liv och innehåll åt platser. Exempelvis skulle lokaler som står tomma kunna hyras ut till kulturutövare.

- En plattform för lokala kulturutövare saknas i stadsdelen.

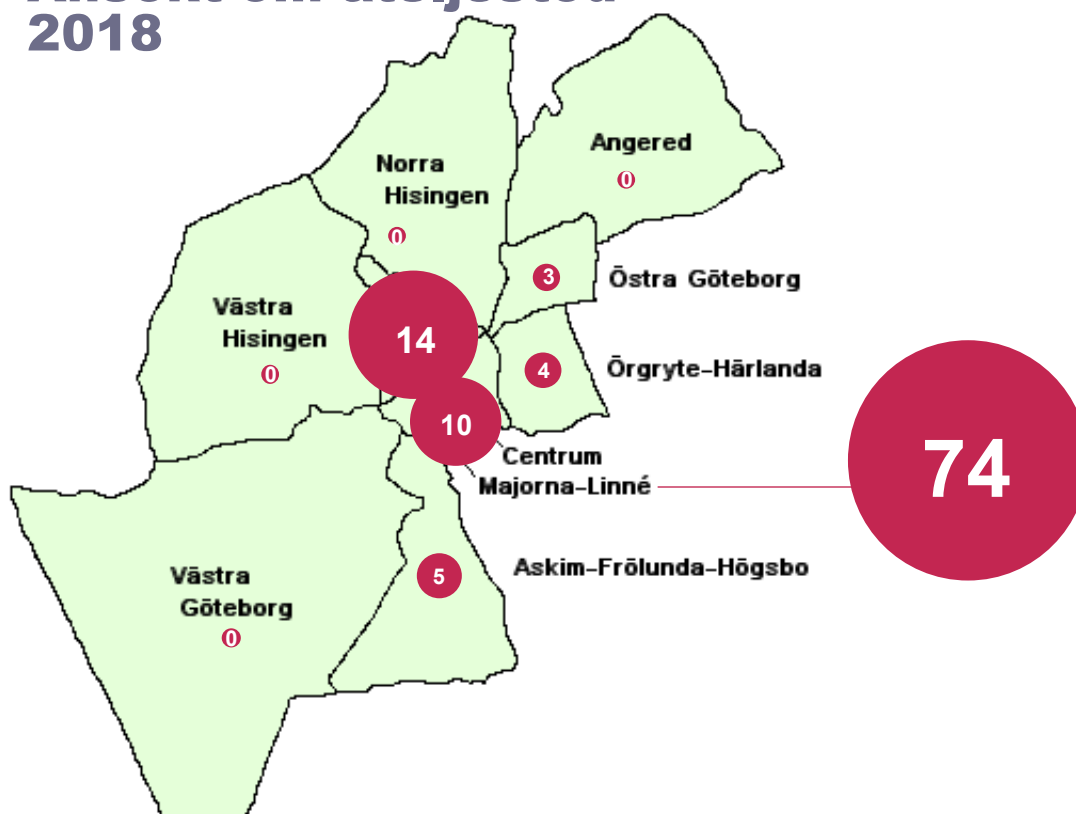

Ljust gestaltning och stadsvandring i
Biskopsgården under ljusfestivalen
Lights in Biskopsgården 2018.
Foto: Vanja Larberg

Ansökt om ateljéstöd 2018

Kartan visar fördelningen över Göteborg av hur många som sökt ateljébidrag från Göteborgs stad för en lokal belägen i stadsdelen. Observera att kartan inte säger allt om tillgången till lokaler i stadsdelarna, eftersom det också kan handla om om man känner till möjligheten att söka stöd hos Kulturförvaltningen eller inte. Den enhet på Kulturförvaltningen som har hand om olika sorters stöd, som ateljéstöd, arbetsstipendium eller projektstöd heter *Kulturstöd*.

Skulpturen på Väderlekstoget heter "Världsomsegling" och är gjord av Elma Oijens och inköpt 1957.
Foto: Vanja Larberg

Fotot till höger är taget av Verner Hero vid samma skulptur 1960, när området var nybyggt. Det visar på en dimension av den offentliga konsten som platsskapande och identitetsbärande.

ESTETIK

- Väggmålningarna från projektet Artscape 2016, muralmålningen vid Vårväderstorget som den konstnärlige ledaren Benny Cruz genomförde tillsammans med Pantrarna, Mosaikfabriken, Hela stadens galleri, Bygglekplatsen, utsmyckade tunnlar, statyn vid Väderlekstorget, området kring Svarte Mosse, körsbärsallén i Södra Biskopsgården samt vattentornet lyfts fram för sina estetiska värden i ws 2019.

Övre raden t.v: Bygglekplatsen.
t.h: Muralmålning av konstnären Yash på Väderilsgatan 44 i Biskopsgården från Artscape 2016.

Nedre raden t.v: körsbärsallén i Södra Biskopsgården en novemberdag. t.h: Muralmålning vid Vårväderstorgets hållplats utförd av konstnären Benny Kruz och Pantrarna.

Det finns många exempel i Biskopsgården när det gäller estetiska värden i den byggda miljön. Här följer några av dem:

- Området som är ritat av Helge Zimdahl i Södra Biskopsgården är välgestaltat och varierat, med sina låga blå punkthus och trevåningslameller som formar en serie av gröna gårdar.

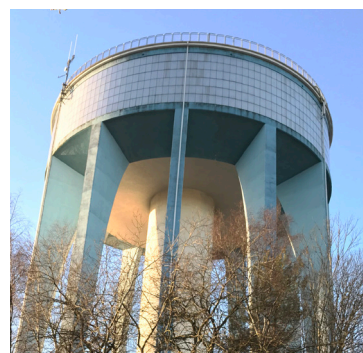
- De så kallade "bananhusen" som ritades av bröderna Ahlsén skapar genom sina svängda former och varierade placering i relation till varandra en spännande rumslig miljö.

- I Norra Biskopsgården utgör de s.k. "blocken" på God- och Dimvädersgatan en intressant omtolkning i tegel av landshövdingehusens skala och kringbyggda gårdar. De ritades av Lars Ågren, Nygård/Hultberg och Nils Einar Eriksson.

- Vattentornet ritat av Nils Einar Eriksson har en karaktäristisk och framtidsoptimistisk form.

- Johannes Olivegrens kyrka i Södra Biskopsgården sticker ut med sitt djärva formspråk, och är placerad i fonden för Vårväderstorget som ett landmärke i stadsplaneringen.

En fortsatt utveckling i stadsdelen skulle kunna ta fasta på den varierade lekfullheten i det estetiska formspråket. Stadsdelen började planeras under en tid när funktionalismens rationella och minimalistiska formspråk ifrågasattes, till fördel för mer varierad och lustfylld gestaltning. Flera av den tidens ledande arkitekter företrädde denna linje, och har visat uttryck för sin syn på arkitektur och estetik i Biskopsgården.

Göteborg konst

På Kulturförvaltningen finns enheten Göteborg Konst, som bland annat jobbar med 1 %-reglen. Den innebär att stadens förvaltningar och helägda bolag ska avsätta 1 % av byggkostnaden för konstgestaltning. Så här skriver Jan Peter Dahlgvist på Göteborg Konst om den offentliga konsten:

Den offentliga konsten är en tydlig tidsmarkör för sin respektive tids tankar och idéer. Dessa tankar och idéer går ofta att utläsa i den symbolik eller i det uttryck den offentliga konsten bär och på så sätt blir också dessa konstverk en levande historiektion och en viktig del av vårt gemensamma kulturarv.

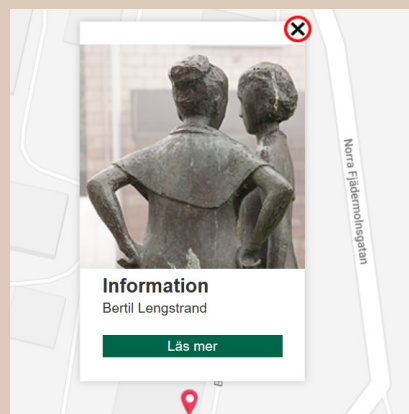
Delar av den konst som finns i Biskopsgårdens offentliga rum tillkom under den period då modernismens idéer hade börjat slå rot bland konstnärer ute i Europa. Där ville man förändra konstnärens roll från att vara en skicklig hantverkare och utförare av beställningar, till att bli en fri konstskapare med ett eget och personligt uttryck. Konstnären själv bestämde vad hen ville göra. Detta ledde till en veritabel explosion av olika konstuttryck som senare satt sin prägel på efterföljande generationers konstnärer. Ett synsätt som i hög utsträckning fortfarande lever kvar.

Bara under den korta tidsperiod som det funnits konst i Göteborgs offentliga rum, får vi som betraktare möjlighet, att genom konstens olika uttryck ta del av respektive tids tankar och ideal.

Den modernistiska konsten i stadsmiljön fyller ett syfte bara genom att vara ett irrationellt inslag i en för övrigt helt rationell miljö, där det mesta har givna funktioner. Funktionella saker som en trottoar, en rondell, ett bostadshus, en skola eller ett övergångsställe är exempel på sådant vi tar som självklart och kanske inte ens längre reflekterar över, men om vi möter något som avviker från en rationell norm kan det stimulera, oroa, väcka nyfikenhet, glädje eller ilska och kanske få oss att se världen med nya ögon.

I Biskopsgården har de allmännyttiga bolagen köpt in hel del offentlig konst till sina bostadsmiljöer, vilka finns utlagda på Göteborg Konst karta www.goteborgkonst.se/#skulpturkartan.

En reflektion kring den konst som finns med på kartan är att det av naturliga skäl främst finns konstverk i boendemiljöerna och inte så mycket på offentliga platser, vilka skulle kunna förstärkas med konstgestaltning.

Exempel från Biskopsgården på Göteborg Konsts skulpturkarta.

Vattentornet i Biskopsgården, ritat av Nils Einar Eriksson, invigt 1959. Upplyst under festivalen Lights in Biskopsgården 2018. Foto: Vanja Larberg

IDENTITET

Följande frågor lyftes fram på ws 2019 som viktiga för Biskopsgårdens identitet:

- Torgen är betydelsefulla för stadsdelen, och varje torg har en specifik identitet som kan förstärkas. De är dock osynliga från spårvagnen och det skulle behöva vara tydligare samband och orientering från hållplatserna.
- Svarte Mosse-området är betydelsefullt för identiteten - och det kan lyftas fram ännu mer.
- En god förvaltning av husen i hela stadsdelen, och särskilt de hus som man först möter när man närmar sig stadsdelen, lyftes fram som en framgångsfaktor för att bilden av stadsdelen ska kunna förbättras.
- Landamäreskolan är ett gott exempel på att en omsorgsfull gestaltning påverkar uppfattningen av skolan - är detta angreppssätt något som kan prövas på övriga skolor?
- Mötesplatsers betydelse för gemenskap och kvarboende lyftes fram som en viktig fråga för medborgarnas och stadsdelens identitet.